

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของประชากรวัยแรงงาน ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะข้อมูล ปีพ.ศ.2542 และปีพ.ศ.2545 มีวิธีการศึกษา ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา

การศึกษารุ่นนี้ได้รับการอนุเคราะห์จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีย² ให้ใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร(การสำรวจแรงงาน) รอบที่1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 และไตรมาสที่ 1: มกราคม- มีนาคม พ.ศ. 2545 ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกของครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง การสำรวจดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อประมาณจำนวนและลักษณะของกำลังแรงงานภายในประเทศและภูมิภาคต่างๆ ในระยะเวลาหนึ่งๆ ตามความต้องการใช้ข้อมูลในการประกอบการวางแผน จัดทำนโยบายและติดตาม ประเมินผลด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แบบสอบถามที่ใช้สัมภาษณ์ประชากรที่เป็นตัวอย่าง ซึ่งเก็บข้อมูลในเรื่องต่างๆ ดังนี้ ในปี พ.ศ.2542

1. ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน
2. การย้ายถิ่น เฉพาะผู้มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป
3. การศึกษา เฉพาะผู้มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป
4. ลักษณะการทำงาน เฉพาะผู้มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป
5. รายได้ เฉพาะผู้ที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป
6. ขนาดของกิจการและการประกันสังคม
7. ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในด้านต่างๆ ของประชากร (ถามผู้ที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป)

² ปัจจุบัน สำนักงานสถิติแห่งชาติ สังกัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ในปี พ.ศ.2545

1. ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน
2. การศึกษา
3. การทำงาน เฉพาะผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป
4. ความต้องการจะทำงานเพิ่มในระหว่าง 7 วันก่อนวันสัมภาษณ์
5. รายได้ของลูกจ้าง
6. การหางานทำและความต้องการพัฒนาขีดความสามารถ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาเฉพาะบางเรื่องเท่านั้น ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน
2. การศึกษา เฉพาะผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป
3. การทำงาน เฉพาะผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป
4. รายได้ เฉพาะผู้มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเอกชน/ รัฐบาล/ รัฐวิสาหกิจ
5. ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในด้านต่างๆ เฉพาะผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการเลือกตัวอย่าง

โครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร รอบที่1 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 และไตรมาสที่1:มกราคม – มีนาคม พ.ศ.2545 ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ 2 ชั้น (stratified two-stage sampling) โดยมีจังหวัดเป็นชั้นภูมิ (stratum) ในการเลือกตัวอย่างนั้น หน่วยตัวอย่างขั้นที่1 คือ ชุมรวมอาคาร (ในเขตเทศบาล) และหมู่บ้าน (ในเขตสุขาภิบาล หรือนอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล) ส่วนหน่วยตัวอย่างขั้นที่ 2 คือ ครัวเรือนส่วนบุคคล และครัวเรือนพิเศษ³

³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547: 10-11) ให้นิยามครัวเรือนดังนี้

1. ครัวเรือนส่วนบุคคล หมายถึง ครัวเรือนที่ประกอบขึ้นด้วย บุคคลเดียวหรือหลายคน อาศัยอยู่ในบ้านหรือที่อยู่อาศัยเดียวกัน และจัดหาหรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภค อันจำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน บุคคลเหล่านี้อาจเป็นญาติหรือไม่เป็นญาติกันก็ได้ สำหรับครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นญาติกัน จะต้องมิสมชิกไม่เกิน 5 คน
2. ครัวเรือนพิเศษ หมายถึง ครัวเรือนซึ่งบุคคลหลายคนอยู่รวมกัน สถานที่อยู่แห่งหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง แบ่งออกเป็น
 - ก. ครัวเรือนซึ่งบุคคลกินอยู่รวมกันมีจำนวนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป โดยที่บุคคลเหล่านั้นไม่มีความสัมพันธ์ทางญาติ หรือ
 - ข. ครัวเรือนพิเศษประเภทคนงาน ได้แก่ ครัวเรือนของคนทำงานตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป (โดยไม่นับครอบครัวของเจ้าของ) ที่อยู่อาศัยเป็นประจำในบริเวณที่ทำงาน หรือที่โรงงาน หรือที่สถานประกอบการจัดให้อยู่ และไม่ได้แยกอยู่เฉพาะครัวเรือน หรือ
 - ค. ครัวเรือนพิเศษประเภทหอพัก คือ หอพัก ซึ่งมีบุคคลทั่วไปเช่าอยู่ ไม่ใช่ หอพักนักเรียนในโรงเรียน วิทยาลัย หรือ มหาวิทยาลัย และไม่ได้แยกกันอยู่เฉพาะครัวเรือน

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างจากการสำรวจภาวะการทำงานของ
ประชากรจำแนกตามปีที่ดำเนินการสำรวจ

ประเภทของเขตการปกครอง	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
ปี พ.ศ.2542	
ในเขตเทศบาล	24,228
ในเขตสุขาภิบาล	17,796
นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล	18,972
รวม	60,996
ปี พ.ศ.2545	
ในเขตเทศบาล	50,040
นอกเขตเทศบาล	29,520
รวม	79,560

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร
ทั่วราชอาณาจักร (2542:10; 2545:10)

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรของการศึกษาในครั้งนี้ได้นำมาถ่วงน้ำหนักเพื่อปรับตัวอย่างข้อมูลในการสำรวจให้เป็นตัวแทนของประชากร ทั่วราชอาณาจักร โดยในปี พ.ศ.2542 มีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานรวมและเป็นผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน) จำนวน 45,528,840 คน (จำนวนไม่ถ่วงน้ำหนัก 125,629 คน) จาก 60,996 ครัวเรือน และในปี พ.ศ.2545 จำนวน 47,441,734 คน (จำนวนไม่ถ่วงน้ำหนัก 166,515 คน) จาก 79,560 ครัวเรือน

⁵ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542 และ 2545: 11-14)

ค่าถ่วงน้ำหนักของสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นผู้กำหนด ทั้งนี้เพื่อให้จำนวนประชากรที่ศึกษาเท่ากับจำนวนประชากร ทั่วราชอาณาจักร โดยมีวิธีการประมาณ ดังแสดงในหนังสือรายงานผล การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ทั่วราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2542 และ พ.ศ.2545

ของลูกจ้าง ทำให้ไม่ทราบถึงข้อมูลรายได้ต่อเดือนของผู้ที่มีสถานภาพการทำงานอื่นๆ เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกันได้ทุกคำถาม

2.5 นิยามศัพท์

การศึกษาในเรื่องความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของประชากรวัยแรงงานศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะข้อมูล ปี พ.ศ.2542 และปี พ.ศ.2545 ครั้งนี้ ได้นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาไว้ดังนี้

1. การพัฒนาขีดความสามารถในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ความหมายตามสำนักงานสถิติแห่งชาติและมูลนิธิพัฒนาไท (2542:2) ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการพัฒนาตนเองโดยการเข้ารับการศึกษา ฝึกอบรม ฝึกอาชีพ หรือพัฒนาฝีมือแรงงาน

โดยไม่นับรวมการฝึกอบรมในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

(1) การฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ เช่น การฝึกอบรมเพื่อความมั่นคงของประเทศ ตัวอย่างเช่น ไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) อาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.) โครงการฝึกอบรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลักสูตรรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน เป็นต้น

(2) การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ตัวอย่างเช่น ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) อบรมแม่บ้าน โภชนาการ อนามัยแม่และเด็ก การวางแผนครอบครัวอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น

(3) การฝึกอาชีพด้านอื่นๆ เช่น การรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ การฝึกอบรมด้านคุณธรรมและหน้าที่พลเมือง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

2. ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน หมายถึง ความต้องการของประชากรวัยแรงงานในการปรับปรุงลักษณะต่างๆของตนเอง เพื่อให้ได้รับการพัฒนาด้านทักษะความรู้ ความชำนาญในการทำงานให้สามารถปฏิบัติงานได้คืออย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การพัฒนาของประชากรวัยแรงงานอาจได้จากการฝึกอบรม การฝึกอาชีพ การพัฒนาฝีมือแรงงาน

3. ประชากรวัยแรงงาน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (ซึ่งรวมทั้งผู้อยู่ในกำลังแรงงานและผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน)

2.6 นิยามตัวแปร

การศึกษาความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของประชากรวัยแรงงานศึกษาเปรียบเทียบกับเฉพาะข้อมูล ปี พ.ศ.2542 และปี พ.ศ.2545 ครั้งนี้ ได้นิยามตัวแปรตามและตัวแปรอิสระดังนี้

2.6.1 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามของการศึกษาค้างนี้ คือ ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน ซึ่งหมายถึง ความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานในด้านใดด้านหนึ่งได้จากคำถามข้อ F58 ในปี พ.ศ. 2542 และข้อ F47 ในปี พ.ศ.2545 “... (ข้อ)...ต้องการพัฒนาขีดความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งหรือไม่” ใช้มาตรวัดระดับนามมาตรา แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

- ต้องการ
- ไม่ต้องการ

โดยหลักสูตรที่ต้องการจะได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ได้จากคำถามข้อ F59 ในปี พ.ศ.2542 และข้อ F48 ในปี พ.ศ.2545 “... (ข้อ)...ต้องการได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในหลักสูตรใด/เรื่องใด/ด้านใด” แบ่งเป็น 5 กลุ่ม (รายละเอียดดังปรากฏในภาคผนวก ข) คือ

- ช่างอุตสาหกรรม
- คหกรรม / ศิลปกรรม
- เกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์
- พาณิชยกรรม / ภาษาศาสตร์ / การท่องเที่ยว โรงแรม
- คอมพิวเตอร์ / เทคโนโลยี

2.6.2 ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระภายใต้ลักษณะทางประชากร ประกอบด้วยตัวแปร 2 ตัว คือ เพศ และอายุ และลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วยตัวแปร 8 ตัว คือ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน อาชีพ รายได้ของลูกจ้าง เขตที่อยู่อาศัย และภาคที่อยู่อาศัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.6.2.1 ลักษณะทางประชากร ได้แก่

1) เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบสัมภาษณ์ได้จากคำถามข้อ F4 ทั้งในปี พ.ศ.2542 และในปี พ.ศ.2545 ซึ่งใช้มาตรวัดระดับนามมาตรา แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

แผนการเลือกตัวอย่างสำหรับการสำรวจนี้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542: 9-10; 2545: 9-10) มีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

การจัดชั้นภูมิ

ประเทศไทยมีจังหวัดทั้งสิ้น 76 จังหวัด ดังนั้น แผนการเลือกตัวอย่างของ โครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรที่ราชอาณาจักร รอบที่ 1 (พ.ศ.2542) และไตรมาส ที่ 1 (พ.ศ.2545) จึงมีชั้นภูมิทั้งสิ้น 76 ชั้นภูมิ ซึ่งในปี พ.ศ.2542 กำหนดให้ในแต่ละชั้นภูมิแบ่งออกเป็น ชั้นภูมีย่อยตามลักษณะการปกครองอีก 3 ชั้นภูมิ คือ ในเขตเทศบาล ในเขตสุขาภิบาล และนอกเขต เทศบาล/สุขาภิบาล สำหรับในปี พ.ศ.2545 มีการแบ่งชั้นภูมีย่อยตามลักษณะการปกครอง 2 ชั้นภูมิ คือ ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 1

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 1 เป็นการเลือกหน่วยตัวอย่างจากชั้นภูมีย่อยของแต่ละ ชั้นภูมิ (หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นการเลือกตัวอย่างจากเขตการปกครองแต่ละประเภทในแต่ละจังหวัด คือ ชุมรุมอาคารสำหรับในเขตเทศบาล และหมู่บ้านสำหรับในเขตสุขาภิบาลและนอกเขตเทศบาล/ สุขาภิบาล) อย่างเป็นอิสระจากกัน โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกตัวอย่างเป็นปฏิภาคกับ จำนวนครัวเรือนในชุมรุมอาคาร /หมู่บ้านนั้นๆ ในปี พ.ศ.2542 ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 5,610 ชุมรุมอาคาร/หมู่บ้าน จากทั้งสิ้นจำนวน 94,955 ชุมรุมอาคาร/หมู่บ้าน และในปี พ.ศ.2545 ได้ จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 5,796 ชุมรุมอาคาร/หมู่บ้าน จากทั้งสิ้นจำนวน 109,966 ชุมรุมอาคาร/ หมู่บ้าน

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 2

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 2 เป็นการเลือกตัวอย่างจากครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งสิ้น ในบัญชีรายชื่อครัวเรือน ซึ่งได้จากการนับจดในแต่ละชุมรุมอาคารที่ตกเป็นตัวอย่างหรือในแต่ละ หมู่บ้าน ด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยกำหนดจำนวนของตัวอย่างในเขตการปกครองแต่ละ ประเภทดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างในเขตการปกครองแต่ละประเภท

ประเภทของเขตการปกครอง	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
ปี พ.ศ.2542	
ในเขตเทศบาล	12 ครัวเรือนต่อชุมชนอาคาร
ในเขตสุขาภิบาล	12 ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน
นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล	9 ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน
ปี พ.ศ.2545	
ในเขตเทศบาล	15 ครัวเรือนต่อชุมชนอาคาร
นอกเขตเทศบาล	12 ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน

ในกรณีที่พบครัวเรือนพิเศษในชุมชนอาคาร/หมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่าง สำนักงานสถิติแห่งชาติ กำหนดให้เลือกสมาชิกของครัวเรือนพิเศษทุกๆครัวเรือนในชุมชนอาคาร/หมู่บ้านนั้นๆ ด้วยวิธีสุ่มแบบเป็นระบบ

ขนาดของตัวอย่าง

การเลือกตัวอย่างข้างต้น เป็นผลให้ได้จำนวนของครัวเรือนตัวอย่าง⁴ จากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร ในปี พ.ศ.2542 และปี พ.ศ.2545 ดังปรากฏในตารางที่ 2

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴ จำนวนครัวเรือนตัวอย่างในปี พ.ศ.2542 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลครัวเรือนตัวอย่าง 3 รอบ คือ รอบที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ รอบที่ 2 เดือน พฤษภาคม และรอบที่ 3 เดือนธันวาคม ในขณะที่ปี พ.ศ.2545 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลครัวเรือนตัวอย่างทุกเดือนตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม เป็นผลให้ในปี พ.ศ.2545 มีจำนวนครัวเรือนตัวอย่างขยายใหญ่ขึ้นกว่าปี พ.ศ.2542

2.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของประชากรวัยแรงงานศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะข้อมูล ปี พ.ศ.2542 และปี พ.ศ.2545 โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะรอบที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 และในไตรมาสที่ 1 เดือนมกราคมถึงมีนาคม พ.ศ.2545 เท่านั้น เนื่องจาก การสำรวจมีข้อคำถามส่วนเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของประชากรวัยแรงงานรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางประชากร ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่นำจะมีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของประชากรวัยแรงงาน

2.4 ข้อยกเว้นของการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร ในรอบที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 และในไตรมาสที่ 1 เดือนมกราคมถึงมีนาคม พ.ศ.2545 ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งนี้โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีข้อมูลที่ต่อเนื่องประกอบการวางแผนและการจัดทำนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศและภายในจังหวัดต่างๆ ในระยะเวลาหนึ่งๆ ตามความต้องการใช้ข้อมูล ซึ่งมีได้มีวัตถุประสงค์จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมกับความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของประชากรวัยแรงงาน โดยตรง ดังนั้นในการคัดเลือกตัวแปร จึงคัดเลือกตัวแปรจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ทำให้ไม่สามารถศึกษาตัวแปรที่สำคัญบางตัวที่น่าจะมีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของประชากรวัยแรงงานได้ เช่น การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาขีดความสามารถ รายได้ที่คาดว่าจะได้รับภายหลังจากการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานแล้ว จำนวนค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถ และความเหมาะสมของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน เป็นต้น และเนื่องจากในโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง จึงอาจเกิดปัญหาในการตอบข้อคำถามแทนกันได้ และในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบซึ่งใช้ข้อมูลสองชุดมาวิเคราะห์ปัญหาที่พบคือ คำถามบางคำถามมิได้ถามในแนวเดียวกันหรือบางคำถามมีอยู่ในอีกชุดหนึ่งแต่อีกชุดหนึ่งได้ตัดคำถามนั้นออกไป เช่น คำถามในเรื่องรายได้ ในปี พ.ศ.2545 กล่าวถึงรายได้เฉพาะ

- ชาย
- หญิง

2) อายุ หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์นับถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้ายของบุคคล ก่อนวันที่ให้สัมภาษณ์ ได้จากคำถามข้อ F3 ในปี พ.ศ.2542 และคำถามข้อ F5 ในปี พ.ศ.2545 การศึกษาครั้งนี้ใช้มาตรวัดระดับอันดับ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตามแนวคิดการพัฒนาอาชีพตามวงจรอาชีพ (Career Cycle) (ดังปรากฏรายละเอียดในผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง) คือ

- อายุ 15 – 24 ปี
- อายุ 25 – 44 ปี
- อายุ 45 – 64 ปี
- อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป

2.6.2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่

1) สถานภาพสมรส หมายถึง ประเภทของสถานภาพสมรสของบุคคล ซึ่งได้จากคำถามข้อ F6 ใน ปี พ.ศ.2542 และปี พ.ศ.2545 และการศึกษานี้ใช้มาตรวัดระดับนามมาตราแบ่งสถานภาพสมรสออกเป็น 3 กลุ่ม

- โสด
- สมรส
- หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่

2) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนบุคคลที่พักอาศัยอยู่รวมกัน เป็นประจำภายใต้หลังคาเดียวกัน ได้จากคำถามข้อ 10 ในปี พ.ศ.2542 และคำถามข้อ 8 ในปี พ.ศ.2545 และการศึกษานี้ใช้มาตรวัดระดับอันดับ แบ่งจำนวนสมาชิกในครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 4 คน
- มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4-6 คน
- มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คนขึ้นไป

3) ระดับการศึกษา หมายถึง ชั้นสูงสุดที่บุคคลสำเร็จการศึกษา คือ ชั้นสูงสุดที่บุคคลสอบไล่ได้ครั้งสุดท้าย ได้จากคำถามข้อ F12 ในปี พ.ศ.2542 และคำถามข้อ F8 ในปี พ.ศ.2545 “...ชื่อ...จบการศึกษาสูงสุดชั้นใด” การศึกษานี้ใช้มาตรวัดระดับอันดับ โดยจะแบ่งการศึกษา ออกเป็น 4 กลุ่ม (รายละเอียดดังปรากฏในภาคผนวก ข) คือ

- ไม่มีการศึกษา
- ระดับต่ำกว่าประถมศึกษาและประถมศึกษา
- ระดับมัธยมศึกษา
- ตั้งแต่ระดับอุดมศึกษาขึ้นไป

4) สถานภาพการทำงาน หมายถึง สถานะของบุคคลที่ทำงานในสถานที่ที่ทำงานหรือธุรกิจ โดยใช้คำถามข้อ F30 ในปี พ.ศ.2542 และคำถามข้อ F25 ในปี พ.ศ.2545 “...ชื่อ...ทำงานในฐานะอะไร” แต่ในการศึกษาถึงสถานภาพการทำงานจะต้องทราบก่อนว่าบุคคลผู้นั้นจัดเป็นผู้มีงานทำ หรือผู้ไม่มีงานทำ ซึ่งในปี พ.ศ.2542 ได้จากคำถามข้อ F14 “ระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ...(ชื่อ)...ได้ทำงานหรือไม่” ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ทำงาน / ไม่ทำงาน ถ้าเป็นผู้ที่ตอบว่า “ไม่ทำงาน” ตามต่อไปในคำถามข้อ F15 “...(ชื่อ)...ปกติมีงานประจำหรือไม่” ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ มี / ไม่มี ถ้าเป็นผู้ที่ตอบว่า “มี” จัดอยู่ในกลุ่มผู้มีงานทำ แต่ในระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจไม่ได้ทำงาน ซึ่งจากคำถามทั้งสองข้อนี้ (ข้อ F14 และ F15) สามารถจัดแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ผู้ทำงาน
- ผู้ไม่ได้ทำงานในระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ แต่มีงานประจำ
- ผู้ไม่ได้ทำงานในระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ และไม่มีงานประจำ

หลังจากนั้นนำมาจัดกลุ่มใหม่ เพื่อศึกษาถึงสถานภาพการทำงาน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ผู้มีงานทำ (คือ ผู้ทำงานและผู้ไม่ได้ทำงานในระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ แต่มีงานประจำ)
- ผู้ไม่มีงานทำ (คือ ผู้ไม่ได้ทำงานในระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ และไม่มีงานประจำ)

ในปี พ.ศ.2545 ก็เช่นเดียวกันที่จะต้องทราบก่อนว่าบุคคลผู้นั้นจัดเป็นผู้มีงานทำ หรือผู้ไม่มีงานทำ ซึ่งได้จากคำถามข้อ F10 “ระหว่าง 7 วันก่อนวันสัมภาษณ์...ชื่อ...ได้ทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้ / เงินเดือน / ค่าจ้าง / ผลกำไร / ผลตอบแทน หรือได้ทำงานในฐานะช่วยธุรกิจของครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือไม่” แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ทำงาน / ไม่ทำงาน ถ้าเป็นผู้ที่ตอบว่า “ไม่ทำงาน” ตามต่อไปในคำถามข้อ F11 “ถึงแม้ว่า...ชื่อ...ไม่ได้ทำงานระหว่าง 7 วันก่อน

วันสัมภาษณ์ยังได้รับค่าจ้าง / เงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่นๆ หรือผลกำไรจากงานหรือธุรกิจ ในระหว่างที่ไม่ได้ทำงานหรือไม่” แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ได้รับ/ไม่ได้รับ ถ้าเป็นผู้ที่ตอบว่า “ได้รับ” จัดอยู่ในกลุ่มผู้มีงานทำ ซึ่งจากคำถามข้อ F10 และ F11 สามารถจัดแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ผู้ทำงาน
- ผู้ไม่ได้ทำงาน แต่ได้รับค่าจ้าง/เงินเดือน ผลประโยชน์อื่นๆ หรือผลกำไรจากงานหรือธุรกิจ ในระหว่างที่ไม่ได้ทำงาน จัดอยู่ในกลุ่มผู้มีงานทำ
- ผู้ไม่ได้ทำงาน และไม่ได้รับค่าจ้าง/เงินเดือน ผลประโยชน์อื่นๆ หรือผลกำไรจากงานหรือธุรกิจ ในระหว่างที่ไม่ได้ทำงาน จัดอยู่ในกลุ่มผู้ไม่มีงานทำ

จากนั้นนำมาจัดกลุ่มใหม่ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ผู้มีงานทำ (คือ ผู้ทำงาน และผู้ไม่ได้ทำงาน แต่ได้รับค่าจ้าง/เงินเดือน ผลประโยชน์อื่นๆ หรือผลกำไรจากงานหรือธุรกิจ ในระหว่างที่ไม่ได้ทำงาน)
- ผู้ไม่มีงานทำ (คือ ผู้ไม่ได้ทำงาน และไม่ได้รับค่าจ้าง/เงินเดือน ผลประโยชน์อื่นๆ หรือผลกำไรจากงานหรือธุรกิจ ในระหว่างที่ไม่ได้ทำงาน)

สำหรับในการศึกษาตัวแปรสถานภาพการทำงาน ใช้คำถามข้อ F30 ในปี พ.ศ.2542 และคำถามข้อ F25 ในปี พ.ศ.2545 โดยใช้มาตรวัดระดับนามมาตรา และแบ่งกลุ่มสถานภาพการทำงานออกเป็น 5 ประเภท คือ

- ผู้มีงานทำที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้าง / ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว
- ผู้มีงานทำที่มีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือน
- ผู้มีงานทำที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างรัฐบาล / รัฐวิสาหกิจ
- ผู้มีงานทำที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเอกชน
- ผู้ไม่มีงานทำ คือ ผู้ที่ไม่ได้ทำงาน

5) อาชีพ หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานที่บุคคลทำอยู่ ก่อนสัปดาห์แห่งการสำรวจ โดยใช้คำถามข้อ F31 ในปี พ.ศ.2542 อาชีพหลัก และคำถามข้อ F23 ในปี พ.ศ.2545 “... (ชื่อ)...ทำงานอะไร” ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ถามเฉพาะกลุ่มผู้มีงานทำเท่านั้น

การศึกษาตัวแปรอาชีพใช้มาตรวัดระดับนามมาตรา แบ่งอาชีพเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

- วิชาชีพ / วิชาการ / บริหาร ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้าราชการ ผู้จัดการ และผู้ประกอบการวิชาชีพต่างๆ

พนักงานทั่วไป

- พนักงาน / เสมียน ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเสมียนและ
- การค้าและบริการ ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้าและบริการ
- กระบวนการผลิต / กรรมกร ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานซึ่งมิได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น (เป็นช่างที่ไม่มีประกาศนียบัตรวิชาชีพ แต่ชำนาญงานจนยึดเป็นอาชีพได้)
- เกษตรกรและประมง ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเกษตรกรและประมง
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ ประกอบด้วย ผู้ว่างงาน ผู้ถูกจัดจำแนกอยู่ในประเภทกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล และผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

6) รายได้ หมายถึง รายได้ประเภทต่างๆที่ได้รับจากการทำงานของผู้มีงานทำในสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง (รัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชน) เช่น ค่าจ้าง หรือเงินเดือน โบนัส ค่าล่วงเวลา และเงินอื่นๆ ในกรณีนี้กล่าวถึงเฉพาะประชากรวัยแรงงานที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเท่านั้น เนื่องจากแบบสอบถามในปี พ.ศ.2545 ถามเฉพาะรายได้ของลูกจ้างเท่านั้น (ดังรายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ข) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ใช้มาตรวัดระดับอันดับ ซึ่งแบ่งรายได้ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- มีรายได้ 1,200 บาทและต่ำกว่า
- มีรายได้ระหว่าง 1,201 – 3,600 บาท
- มีรายได้ระหว่าง 3,601 – 6,000 บาท
- มีรายได้มากกว่า 6,000 บาทขึ้นไป

7) เขตที่อยู่อาศัย⁶ หมายถึง ประเภทของเขตที่เป็นที่ตั้งของที่พักอาศัยในปัจจุบันของประชากรวัยแรงงาน ได้จากคำถามข้อ 4 ในปี พ.ศ. 2542 และปี พ.ศ.2545 โดยใช้มาตรวัดระดับนามมาตรา ซึ่งจัดแบ่งเขตที่อยู่อาศัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- เขตเมือง ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาล
- เขตชนบท ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของนอกเขตเทศบาล และนอกเขตสุขาภิบาล

⁶ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547: 9) การแบ่งเขตที่อยู่อาศัย: ในเขตเทศบาล ประกอบด้วย

1. เขตเทศบาล หมายถึง ท้องถิ่นซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกาออกตามความในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 จัดตั้งขึ้นเป็นเทศบาล และพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542 จัดตั้งเป็นเทศบาล โดยกำหนดเขตพื้นที่ของเทศบาลนั้นไว้ด้วย
2. นอกเขตเทศบาล หมายถึง พื้นที่ภายนอกเขตเทศบาลทั้งหมด หรือที่เรียกว่าหมู่บ้าน

8) ภาคที่อยู่อาศัย หมายถึง ภาคที่กำลังแรงงานอยู่ ณ วันที่ให้สัมภาษณ์ได้จากคำถามข้อ 1 ในปี พ.ศ. 2542 และปี พ.ศ.2545 การศึกษาครั้งนี้ใช้มาตรวัดระดับนามมาตรา ซึ่งแบ่งภาคที่อยู่อาศัยออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- กรุงเทพมหานคร
- ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)
- ภาคเหนือ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ภาคใต้

2.7 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่างๆ (ได้แก่ ลักษณะทางประชากร เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรสและลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน อาชีพ รายได้ของลูกจ้าง เขตที่อยู่อาศัย และภาคที่อยู่อาศัย) ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน และหลักสูตรที่ประชากรวัยแรงงานต้องการที่จะได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ในกรณีที่เป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม (categorical data) นำเสนอข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ และในกรณีที่เป็นข้อมูลเชิงตัวเลข (numerical data) นำเสนอเพิ่มเติมด้วยข้อมูลค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการในการพัฒนาขีดความสามารถของประชากรวัยแรงงานกับลักษณะทางประชากรและลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้การวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (cross tabulations) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระตามที่กำหนดไว้ในสมมุติฐาน และใช้ตัวแปรอายุ เขตที่อยู่อาศัย และภาคที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรควบคุม การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระอาศัยค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2 -test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05
3. เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร (ได้แก่ เพศ และอายุ) และลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน อาชีพ รายได้ของลูกจ้าง เขตที่อยู่อาศัยและภาคที่อยู่อาศัย) กับความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของประชากรวัยแรงงานระหว่างปี พ.ศ.2542 กับปี พ.ศ.2545 โดยใช้การพรรณนาข้อมูลจากการวิเคราะห์ในข้อ 2